

ROZHOVOR

Věřím, že učení venku bude brzy normální

Justina Danišová vystudovala Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, učitelství biologie-geologie, ale říká o sobě, že o vzdělávání se nejvíc naučila ve Vzdělávacím centru Tereza, kde působí, na letních školách kritického myšlení a přímo od dětí.

Jak jste se dostala k ekologické výchově?

Už na vysoké jsem jako lektorka vedla ekologické výukové programy. Svět i lidé v Tereze byli pro mě jak návštěva na jiné planetě. Od prvního dne jsem se tam cítila dobře a měla pocit, že to, co děláme, má smysl. Byl to velký kontrast oproti převažující teorii ve škole. Měla jsem možnost potkávat velmi inspirativní kolegy i učitele, pro které je učení vášní. Získala jsem pocit, že i já mohu něco změnit.

Stojíte za programy Les ve škole, Jděte ven a Učíme se venku, působíte jako lektorka vzdělávacích programů pro pedagogy i rodiče. O co v nich usilujete a co vám přinesly?

Nejvíce času věnuji *Učíme se venku.cz*. Je to iniciativa, kterou založila Tereza, Chaloupka a Lipka. Tvořím zde metodiky lekcí, pracovní listy, web a vše sdílím na sociálních sítích. Spolupracuji i v tereziích programech *Les ve škole*, *Jděte ven*, *Badatelé*. Společně usilujeme především o to, aby byly děti víc venku. Navíc chceme podpořit učitele, aby přenášeli co nejvíce aktivity na děti. Aby mohly děti s podporou učitelů samostatně bádát, objevovat okolí školy a získávat své vlastní zkušenosti. Nebo aby hry a lekce startovaly vnitřní motivaci dětí místo častěji podporované vnější motivace. V České republice je mnoho učitelů, kteří chtějí učit jinak, a my se snažíme ušetřit jim práci. A také podpořit další učitele, aby vyzkoušeli výuku venku.

Propagujete svobodnou hru. Proč je svobodná hra pro děti zásadní? Co vše se díky ní zdokonaluje?

Náš rodinný web *svobodnahra.cz* se snaží propagovat „obyčejnou“ dětskou hru. V současné době je stále více tlaku na rodiče, aby své děti cíleně rozvíjeli – řídili od nejtělejšího věku. Dětské pokojíčky

často přetékají hračkami. Současné dětství tím přesto chudne, ztrácí se z něj obyčejná volná hra. Chceme ukázat, jak jednoduchost v dětském světě nabízí více možností.

Mnoho studií i zkušeností rodičů ukazuje, jak zásadní je volná dětská hra pro rozvoj dětí. Navíc pokud mají děti volný čas a prostor, rozvíjí právě to, co potřebují. Každé dítě něco jiného. Výzkumy ukazují, že čím vyspělejší je savčí druh, tím víc času věnují jeho mláďata „obyčejné“ hře. Jiné studie dokazují, že volná nestrukturovaná hra má u savců velký vliv na propojování částí mozku při jejich dospívání. Jako by se mozek při volné hře zdokonaloval – získával více synapsí.

Svobodné hraní rozvíjí i důležité sociální dovednosti. Výzkumy například ukázaly, že krysy, kterým

nebylo dovoleno si hrát s ostatními (mohly se ale s nimi jinak běžně setkávat), byly v dospělosti více bázlivé, snadněji propadaly stresu i agresivitě a hůř si hledaly partnera.

U nás i v zahraničí se také velmi málo mluví o tzv. bojových hrách. Jde o jeden typ volné hry, při kterém se bojuje jen jako. Určitě známe u dětí oblíbené hry na honěnou nebo polštářové bitvy. Objevili jsme výzkumy, které ukazují, že pokud mají děti dost svobodného prostoru, věnují bojovým hrám až 10 % svého času. My dospělí často tyto hry v obavách brzdíme a zastavujeme. Ale bojové hraní přitom možná trochu nečekaně rozvíjí u dětí empatii, naslouchání a uvolňuje přetlaky. Snažíme se ukazovat různé formy bojového hraní a podporovat rodiče i učitele, ať si zkusí někdy zabojoval spolu s dětmi.

Jste také autorkou mnoha publikací, článků a metodik v oblasti ekologické výchovy. Kde berete inspiraci?

Někdy mám pocit, že má hlava vymýšlí až příliš mnoho nápadů. Občas se dostávám do stresu, že je všechny nestihneme vyzkoušet a poslat dál – jako inspiraci. Navíc když doma s dětmi testujeme některý z nápadů, často z něho vzniknou další hry a tvoření. Největší inspirace je pro mě být hodně s dětmi venku. Pozorovat je při jejich svobodné hře, jak a s čím si hrají. Jak každého baví něco jiného, a když já jim „tlačím“ své hotové nápady, často nemám šanci.

Děti a příroda jsou skvělá kombinace. Pozorují, že pro nás, dospělé, je největší úkol dostat děti ven od všech lákavých obrazovek a někdy až příliš složitých hraček do bezpečného prostředí s volným materiálem a uchránit jim zdánlivě obyčejný volný čas pro hraní a tvoření. S větší skupinou dětí se hodí mít v rukávu i nějaké nápady, protože jsou děti, které rády vyzkouší naši hru či tvoření a teprve od nich se odrazí ke svým vlastním nápadům. ▶

Jakým tématům se jako lektorka i autorka metodik věnujete?

Témat je mnoho, ale v současné době nejvíc pracuji na hraní, učení a tvoření s dětmi venku. Po mnohých seminářích a metodikách k řemeslům, polytechnice, globálních tématech mě nejvíc láká jednoduchost. Jak málo stačí k vytvoření velmi tvůrčí aktivity pro malé i velké. Baví mě nahrazovat co nejvíc pomůcek přírodninami. Vyrazit ven s minimem a získat maximum. Podporovat rodiče a učitele, aby vnímali svobodnou dětskou hru jako velmi rozvíjející čas. I když se dítě zdánlivě „jen“ rýpe klackem v hlíně nebo staví věž z kamenů, která mu opakovaně padá. Velkou inspirací a podporou jsou pro mě např. Juliet Robertson (autorka knihy Dirty Teaching), Lenka Hříbová (Semínko země), Martin Kříž (z Chaloupek), Stuart Brown, David Sobel, Richard Louv a mnoho dalších.

Jste maminka čtyř dětí. Jak dokážete skloubit tuto roli se svými aktivitami? Co vaše práce přináší rodině a jak vaše rodina naopak ovlivňuje vaše profesní působení?

Děti jsou součástí týmu. O to víc je to někdy jednodušší i těžší. Nejdůležitější myslím je, že mě to prostě baví a děti většinou také. Nejsem zrovna organizační typ, a tak je pro mě výzva to vše vhodně propojit, ale cítím v práci na *svobodné hře i učíme se venku* velký smysl a radost. To je velký motor. Má práce přináší rodině občas trochu stresu, ale hlavně spokojenou mámu. Právě proto, že obě témata doma prožíváme (starší dvě děti jsou v domácím vzdělávání), je testování nápadů jednodušší. Fascinuje mě pozorovat, jak děti rostou a co vše se naučí samy, když jim dáme příležitost a důvěru. Co vymyslí za hry a jak rychle umí být partnery ve společné práci. Samozřejmě jsou okamžiky, kdy je všeho moc a já si nadávám, do čeho všeho jsem se to pustila, ale ty jsou naštěstí většinou jen krátké. Celkově se teď cítím spokojenější, než když jsem pracovala méně, ale na něčem, co mě nebavilo tolik.

Můžete uvést pár příkladů toho, co vás v oblasti ekologické výchovy v poslední době zaujalo a potěšilo?

Největším překvapením je pro mě stále projekt *Učíme se venku*. Kolik skvělých organizací se již připojilo ke třem zakládajícím (Tereza, Chaloupek, Lipka). Nevěřila jsem, že můžeme po půl roce projektu získat cenu Eduína za inovace ve vzdělávání. Ale opakovaně jsem nadšená z toho, kolik učitelů, vychovatelů a rodičů je v České republice aktivních a chtějí s dětmi ven. Překvapuje mě zájem o nové lekce, pracovní listy a semináře, díky kterým se výuka ven skutečně přesouvá. Z každého semináře odjíždím našlapaná dobrou náladou. Z médií můžeme mít hodně negativní pohled na svět, ale v posledním roce jsem se setkala s tolika inspirativními učiteli, vychovateli a rodiči, že věřím, že se brzy podaří náš hlavní cíl. Učení venku bude normální. ●

Ptala se Iva Koutná

SERIÁL

Rok v přírodě se skřítkem Lískáčkem (3)

Postava skřítky Lískáčka provází děti v metodikách které vydává Líska, z. s., regionální sdružení osobností a organizací zaměřených na ekologickou/environmentální výchovu, vzdělávání a osvětu na území Zlínského kraje.

PODZIMNÍ SEMÍNKA

Většina lidí si při slově semínko představí jaro a práci na zahrádce. Ve skutečnosti by se ale dalo říct, že semínka jsou spíše symbolem pozdního léta a podzimu. V tomto období i naši přírodě dozrává většina semen a vydávají se na svou pouť. Většinou už na podzim totiž naleznou své místo, kde na jaře vyklíčí a vyrostou. K tomu, aby se semínko dostalo na co nejlepší místo, rostliny vynalezly různá důmyslná přizpůsobení. Pojďme se tedy na semínka podívat trochu zblízka.

LÍSKÁČKŮV PŘÍBĚH: JAK DĚTI ZKOUMALY SEMÍNKA

Jednou si děti hrály s míčem na zahradě. Jitka byla brankář a Tomáš se snažil střelit góly. Moc mu to ale nešlo. Jitka většinu střel chytila. To Tomáše zlobilo, a tak do míče pořádně kopl. Míč letěl vysoko nad Jitku a dopal na střechu kůlny. Skutálel se do okapu a zůstal tam.

„Jejda. Co teď?“ ptala se Jitka. „To nic není. Za kůlnou je přece žebřík. Přineseme ho sem a já pro míč vylezu,“ řekl po chvíli přemýšlení Tomáš. A hned šel pro žebřík. Jitka mu šla pomoci. Když žebřík postavili, Tomáš začal stoupat nahoru. Jitka mu dole žebřík držela, aby nespádl. „Co to tady provádíte?“ ozval se za Jitkou hlas. Jitka se lekla a rychle se otočila. Tam stál dědeček a přísně se na děti díval. „Nám spadl nahoru míč,“ vysvětloval chvatně Tomáš. „A tak jsme mysleli, že si ho sundáme dolů,“ dodala ještě Jitka. „Dobře, ale buďte opatrní, ať nespádnete,“ řekl dědeček. Raději ale zůstal nedaleko, aby se opravdu nic nestalo.

Tomáš vylezl až nahoru a už se natahoval po míči. Náhle překvapeně vykřikl: „Au, to bolí!“ „Co se ti stalo?“ ptala se poplašeně Jitka. „Chytil jsem se do šípkové větvičky,“ odpověděl jí Tomáš. „Šípkové větvičky? Jak se můžeš na střeše chytit do šípky?“ divila se Jitka. „Roste tady v okapu. Nechce mě pustit,“ stěžoval si Tomáš, a začal s sebou cukat. Šípek nakonec povolil. Tomáš vzal míč a slezl dolů. Dole pak Jitce ukazoval, jak si poškrábal ruku. „Jak se tam ten šípek dostal?“ přemýšlela Jitka.

„Jednoduše. Ptáci ho tam zaseli. Už jsem dlouho nečistil okapy, tak se mu tam pěkně rostlo,“ odpověděl Jitce dědeček, který je celou dobu sledoval. Jitka se začala smát. „Ještě jsem neviděla žádného ptáka, aby sel kytky,“ vesele dodala. „On to taky nedělal schválně. V zimě si pochutnával na šípko-

vých růžích, které má babička v zahrádce. Sem pak chodil na záchod. Semínka, která nestrávil, pak na jaře vyklíčila,“ vysvětloval dětem dědeček. „Semínka jsou vůbec zajímavá. Všimli jste si, jak nám letos po celé zahrádce kvete měsíček?“ zeptal se děti dědeček. „To jsem si všiml. Myslel jsem si, že se babička spletla a vysela špatná semínka,“ smál se Tomáš. „Ale kdepak. Za to může naše Micka,“ řekl dědeček. „Micka? Ta jedla měsíček a pak byla všude semínka? Jako od těch ptáků?“ divila se Jitka. „No myslím, že by si moc nepochutnala. Ale chodila do měsíčku spávat. A jak se tam převalovala, semínka se jí nacytila do kožichu. Mají na sobě takové háčky, a tak jim to šlo lehce. Když pak chodila Micka po zahradě, semínka jí z kožichu padala na zem. A letos tam vyrostl měsíček,“ vysvětloval trpělivě dědeček. „Však se běžte na ta semínka pořádně podívat, a můžete si půjčit i moji lupu,“ vyzval děti dědeček.

A děti opravdu šly. Ale nezkoumaly jen semínka měsíčku. Začaly zkoumat všechna semínka, která cestou potkaly. Zjistily, že každé semínko je jiné. Našly semínka hladká, zubatá, chlupatá, malá, velká, schovaná ve skořápkách i v bobulích. Jejich pátrání je tak zaujalo, že semínka hledaly celé odpoledne.

LÍSKÁČKOVA VÝPRAVA: HLEDÁNÍ SEMÍNEK

Věk: od 2 let

Místo: venku

Pomůcky: nejlépe papírový sáček na posbírání semínka, lupa

Motivace: Děti celé odpoledne strávily sběrem semínek. Našly spoustu rozdílných semínek. Ta si prohlížely lupou a přemýšlely, jak se asi šíří do okolí. Pojďme si i my prozkoumat naše nejbližší okolí. Budeme hledat různá semínka, která si pak vezmeme s sebou do školky. Tam si je pak pořádně prohlédneme.

Postup: Rozdejte si papírové sáčky na semínka a udělejte si procházku do zahrady, parku, lesa nebo někam, kde jsou stromy a usychající trvalky. Cestou hledejte a sbírejte semena stromů a semínka bylin, třeba ze záhonů s trvalkami. Všechna dávejte do sáčku. Pokud máte sáčeků víc, můžete si každou rostlinku dát zvlášť a na sáček si napsat, z jaké rostliny semínka pocházejí. Až přijдете do školky, semínka si vysypte na tácek a pořádně si je prohlédněte lupou. Zjistíte, že každé semínko vypadá jinak. Některá jsou velká, jiná zase malá. Semínka mají také různý povrch (hladký, hrbolatý, háčky,...).

